

MET OECUMENISCHE OGEN KIJKEN NAAR DE ST. JAN

Inleiding voor de bezinningsdag van de pastorale ontvangstgroep van de St. Jan op donderdag 29 november 2007 in Huize Mariënborg – 's-Hertogenbosch

Hartelijk dank voor de uitnodiging om een inleiding te houden over oecumene en spiritualiteit. Als secretaris van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord spreek ik graag over de bezieling tot oecumene die zoals wij geloven een gave is van de Heilige Geest. Het werk voor de eenheid van de Kerk door gebed, studie, actie en ontmoeting heeft in ons land oude papieren. Maar het is een beetje uit de gratie en beslist niet zo gewild en populair als spiritualiteit. Er is nieuwe bezieling nodig voor de oecumene in ons land, een nieuwe impuls van de Heilige Geest. Want zonder bezieling en geestkracht is er geen vitale oecumene.

Spiritualiteit is momenteel een zeer populair onderwerp. De KRO, het dagblad Trouw en de uitgeverij Ten Have organiseerden dit jaar van 26 oktober tot en met 23 november 'de Maand van de Spiritualiteit'. Het bisdomblad van Rotterdam 'Tussenbeide' sloot daarbij aan en bracht het brede aanbod aan bijeenkomsten in de Randstad prominent op de voorpagina onder de kop: 'Uitstijgen boven het alledaagse – het volgen van de Geest'. Verschillende parochies in het bisdom Rotterdam kwamen met een eigen programma. In hetzelfde nummer was een lovende recensie opgenomen van het onlangs in Nederlandse vertaling gepubliceerde 'handboek voor spirituele oecumene'.

Onze bijeenkomst past in de grote aandacht voor spiritualiteit. Op de aankondiging staat een intrigerende titel: 'Oecumene als Spiritualiteit'. Ik weet niet meer hoe deze titel tot stand gekomen is. Ik heb toch maar de vrijheid genomen een andere titel boven mijn verhaal te plaatsen: 'Met oecumenische ogen kijken naar de St. Jan'.

Op de achtergrond van de uitnodiging hoorde ik een aantal vragen mee klinken zoals:

hoe kunnen we in de St. Jan christenen en niet-christenen ontvangen en begeleiden? Waar moet je in het informatieaanbod het accent leggen: op de kunst in de kerk of op de achterliggende betekenis van de

beelden en de voorstellingen die over de inhoud van het geloof gaan; op het esthetische of op het geestelijke? Wat zoeken al die mensen, christenen en niet-christenen, gelovigen en niet-gelovigen die jaarlijks de St. Jan bezoeken? Cultuur, geloof, stilte, een kaarsje bij Maria of een mooie foto? Ik ben in de voorbije weken meermaals in de St.-Jan geweest. En het is in de St. Jan zoals in alle plaatsen waar de kerk óók een toeristische trekpleister is. Mensen maken een ronde door de kerk, praten wat met elkaar, weten zich vaak niet zo heel goed een houding te geven en verlaten de kerk na het nemen van enkele foto's. Met uitzondering dan van de Mariakapel, die een plek is van stilte en gebed, waar mensen graag vertoeven.

De St.-Jan als hoofdkerk van ons bisdom en van deze stad bepaalt ons op de eerste plaats bij de katholieke spiritualiteit en identiteit. Door de ontmoeting met christenen van andere kerken en met niet-christenen kan er een breder perspectief ontstaan waarin verschillende spiritualiteiten elkaar ontmoeten en misschien kunnen verstaan. Wellicht doet dat ook iets met ons, met onze zienswijze en onze spiritualiteit en wordt dat met de opgegeven titel wel bedoeld.

Laten we dat eens nader onderzoeken. Ik wil mijn inleiding in alle bescheidenheid, want u kent de St. Jan veel beter dan ik, een oecumenische rondgang maken door uw St. Jan. Maar we ontkomen er niet aan

om eerst enkele centrale begrippen te omschrijven 'oecumene', 'spiritualiteit', oecumenische spiritualiteit en spirituele oecumene. Zij vormen de bril die we opzetten als we zodadelijk de St.-Jan binnenkomen. Daarom eerst een toelichting op de gehanteerde begrippen.

Begrippenkader

Oecumene staat voor het verlangen en de beweging van christenen om de in Christus gegeven en beleefde eenheid in de zichtbare gestalte van de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk tot uitdrukking te brengen ten behoeve van de verkondiging van het geloof in Christus en als teken van de eenheid van het menselijk geslacht.

Als **verlangen** heeft oecumene bij uitstek een geestelijke dimensie die gedragen wordt door het gebed om eenheid van Jezus voor zijn leerlingen uit het Joh. 17 (en andere Bijbelteksten).

Als **beweging** wordt oecumene wereldwijd gedragen door mensen en organisaties uit de vele kerken en gemeenschappen. Veelkleurigheid is eigen aan de oecumenische beweging.

Meer dan een halve eeuw gebed en inzet voor oecumene heeft een schat opgeleverd aan **in Christus gegeven en beleefde eenheid**. Het oecumenisch principe 'Wat ons bindt is veel groter dan wat ons scheidt' heeft werkelijkheidswaarde onder andere in het gemeenschappelijk geloof in de Drie-enige God, het sacrament van de Doop, de H. Schrift, het gezamenlijk gebed en het deelhebben aan gezamenlijke bronnen van spiritualiteit. En daarenboven is het ook beleefde, ervaringswerkelijkheid van gedeeld geloof in Christus waardoor de geloofsweg van veel mensen in ons land in de voorbije decennia getekend is. Oecumene is daarom vaak ook een emotionele aangelegenheid.

In de oecumene beseffen we dat er in de grond van de zaak maar **één Kerk** van Christus is en pijnlijk beseffen we de oorzaken van de vele scheidingen en breuken die zich in de geschiedenis

hebben voorgedaan. Het gezamenlijke doel van de oecumene is om **de zichtbare eenheid** van de ene Kerk gestalte te geven.

Oecumene is geen doel in zichzelf maar is gericht de versterking van de **verkondiging** van het geloof in Jezus Christus en zijn Evangelie van het aanbreken van het Rijk Gods. Oecumene is niet voor niets in de missionaire beweging ontstaan en heeft een missionaire doelstelling. 'Dat zij één mogen zijn, opdat de wereld gelove...', zegt Jezus in het Johannesevangelie.

Het geloof in Jezus en de verkondiging van de komst van het Rijk Gods staan in de lijn van de relatie tussen God en Israël en staan uit naar de voleinding van de tijden. Het geloof gaat uit naar alle volkeren, is universeel. De eenheid van de Kerk is daarom een teken van de **eenheid van het menselijk geslacht** zonder onderscheid naar geslacht, ras of sekse.

Zo bezien is het werk voor de eenheid veelomvattend. Het komt er op aan om dit geestelijke verlangen en deze beweging gestalte te geven in het concrete leven van ieder persoonlijk maar ook in de geloofsgemeenschap, in de St.-Jan.

*Spiritualiteit kan verstaan worden als het door de Geest bewerkte handelen van een mens in zijn verhouding tot God. Het begrip spiritualiteit omvat geloof, devoties en levenswijze en betekent een door de Geest geleide levensstijl. In het Engelse oecumenische woordenboek wordt spiritualiteit beschreven als 'christelijke levenswijze onder de leiding van de Heilige Geest.' (definitie Kardinaal Walter Kasper in *Ökumene und Spiritualiteit in Wege der Einheit* 2005)*

Spiritualiteit wordt door twee dimensies gekenmerkt: de dimensie '**van boven**' die zich onttrekt aan de greep van de mens, die het werken van de Geest van God betreft en de dimensie '**van onder**' die betrekking heeft op menselijke gegevenheden en omstandigheden waarin het christelijke leven zich probeert te verwerkelijken

en waarin zij probeert geestelijk door te dringen. Spiritualiteit bestaat dus altijd in de spanning tussen de ene Geest die overal en in allen werkt en de veelvoud van menselijke culturele en sociale werkelijkheden en levensvormen.

De spanning tussen eenheid en veelheid is volgens Kasper eigen aan het begrip van de spiritualiteit zelf. En daarnaast, zo zegt hij, weten we van uit de Schrift nog van de spanning en het conflict tussen de Heilige Geest en de geest van deze wereld.

Het voert hier te ver om de gedachten van kardinaal Walter Kasper uitgebreid weer te geven. Daarvoor moet u het artikel zelf lezen. Dat is de moeite waard. Maar wat u vast zou kunnen houden is, dat spiritualiteit als zodanig nog niet per se eenheid scheppend is. Tot op zekere hoogte zijn de uiteenlopende opvattingen van spiritualiteit in het verleden ook een oorzaak geweest van de scheidingen in het christendom. Kasper noemt een aantal voorbeelden in relatie tot zowel de Oosterse Kerken (de leer van de gezuurde en ongezuurde broden en het filioque) als in relatie tot de Reformatie (de aflat, Mariadevotie, heiligenverering).

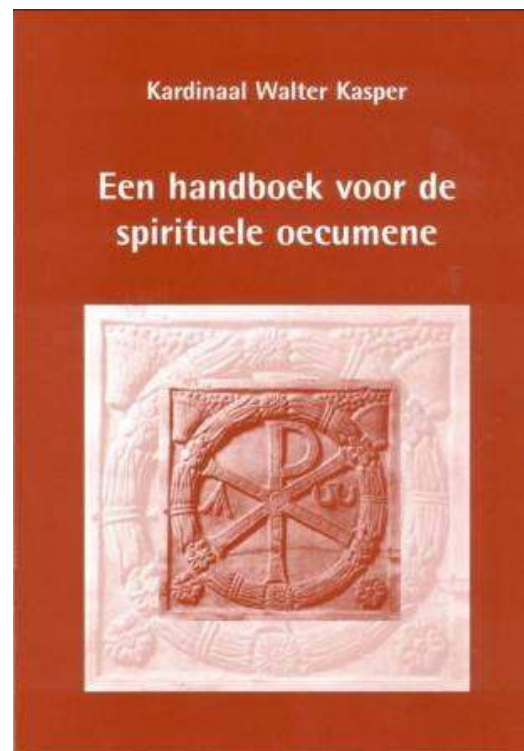
Onderscheiden spiritualiteiten bergen dus het gevaar van scheiding in zichzelf. Het is dus niet vanzelfsprekend dat de leer verdeelt en dat spiritualiteit verenigt.

Welnu, Oecumenische spiritualiteit is gericht op het overwinnen van de scheidingen; het is een spiritualiteit van de eenheid. Oecumenische spiritualiteit begint met gezamenlijke ervaringen en met gemeenschappelijke christelijke uitdagingen in onze gesecculariseerde en multiculturele wereld. Gemeenschappelijke ervaringen helpen om verschillen beter te verstaan mits het daartoe benodigde geestelijke invoelingsvermogen aanwezig is.

Oecumenische spiritualiteit betekent een luisteren en zich openen voor de werkzaamheid van Gods Geest, die in verschillende vroomheidspraktijken

spreekt; ze veronderstelt de bereidheid om dingen anders te bekijken en de bereidheid tot bekering, maar ook het uithouden van het anderszijn van de ander. Dat vraagt om tolerantie, geduld, respect en niet op de laatste plaats, om die liefde die zichzelf niet opblaast, maar zich verheugt over de waarheid (1 Kor. 13,4-6).

Enkele maanden geleden verscheen het reeds genoemde handboek voor spirituele oecumene. Onlangs is het ook in het Nederlands uitgegeven.

De term spirituele of geestelijke oecumene stamt uit nr. 8 van het Decreet over Oecumene van het Tweede Vaticaans Concilie.

Met de geestelijke oecumene wordt bedoeld 'de innerlijke omkeer en heiligheid van leven, tezamen met het persoonlijke en gezamenlijke gebed voor de eenheid van de christenen. Volgens het Concilie ligt hier de ziel van de hele oecumenische beweging.

De spirituele of geestelijke oecumene vertrekt nadrukkelijk vanuit iedere persoon. Spirituele oecumene is te onderscheiden van een eenzijdig

activistische, academische of diplomatieke instelling in oecumenische zaken en verhoudingen. Wij zelf zijn als personen in het geding als het om het werk voor de eenheid van de Kerk gaat. Innerlijke omkeer, heiligheid van leven en gebed vormen de ziel van de oecumenische beweging. In essentie is dat natuurlijk oecumene als spiritualiteit of de spiritualiteit van de oecumene.

Van de inzichten en suggesties van dit handboek zal ik bij mijn rondleiding waar we nu mee gaan beginnen graag gebruik maken.

Met oecumenische ogen kijken naar de St. Jan

De St. Jan is volgens een collega de mooiste kerk van Nederland. Van welke kant je 's-Hertogenbosch ook binnenkomt, de St. Jan zie je altijd voor je oprijzen.

Alleen al daarom trekt deze blikvanger de aandacht van de vele toeristen. Hoe marginaal de Kerk in de samenleving ook geworden lijkt te zijn, de St. Jan blijft in het midden van de stad staan. De kleine gids die ik heb geraadpleegd spreekt terecht van het gave interieur en het machtige exterieur met zijn vele verrassingen. Voor

een bezichtiging van de St.-Jan moet je de tijd nemen. Er is zoveel moois te zien.

Als huis van gebed met een eeuwenlange geschiedenis is de St.-Jan voor gelovigen van alle godsdiensten een bijzondere plek. Wie gelooft in de universele werkzaamheid van Gods Geest zal respectvol omgaan met kerken en heilige plaatsen. Op deze plek hebben generaties hun leven voor God gebracht en de mysteries van het christelijke geloof gevierd. Een plek dus waar religieuze ervaring tastbaar aanwezig is.

Wat valt op als we met oecumenische ogen naar de St. Jan te kijken?

Geschiedenis

Ten eerste de boeiende en roerige geschiedenis van deze kerk die nauw met de geschiedenis van de stad Den Bosch verweven is. De kerk heeft verschillende branden doorstaan, maar de meeste beroering heeft misschien toch de Reformatie te weeg gebracht. In een kroniek van de Broederschap over de Kapel van de Zoete Moeder van Den Bosch wordt die periode van strijd tijdens de beeldenstorm in 1566 beschreven. Het was een strijd die militair en politiek beslist werd. Tussen 1629 en 1816 kwam de St. Jan in protestantse handen. Het beeld van de Zoete Moeder kon maar juist op tijd in veiligheid gebracht worden en het duurde tot 1853 voordat het vanuit Brussel naar de St.-Jan in 's-Hertogenbosch terugkeerde. In 1979 verscheen bij gelegenheid van de 125^e herdenking van de terugkeer van het beeld van de Zoete Moeder een feestuitgave bij Gooi en Sticht. In deze lange geschiedenis die gekenmerkt wordt door periodes van strijd is de rooms-katholieke identiteit van de St.-Jan helemaal uitgekristalliseerd. En dat heeft doorgewerkt in de devoties, de levenswijze en de verhoudingen. Des te opvallender en oecumenisch van betekenis is dat de al in 1318 opgerichte Illustre Lieve Vrouwe Broederschap in 1646 werd omgevormd tot een broederschap waarvan ook protestanten lid konden worden.

Binnen de broederschap ontstond een heftige discussie en er moest gestemd worden. Met 28 tegen 23 stemmen werd besloten protestanten toe te laten. Er kwamen nieuwe statuten. Daarin werd als reden voor de openstelling van de Broederschap voor protestanten opgegeven, dat het ongewenst was dat katholieke en protestantse notabelen zo vijandig tegenover elkaar stonden. Organisatorisch veranderde er ook het een en ander. De buitenleden werden afgeschaft en er zouden voortaan 18 katholieke en 18 protestantse leden zijn. Een groep orthodoxe predikanten waaronder dominee Voetius was furieus over de omzetting van de Broederschap en dat zorgde voor heftige polemieken waar velen in betrokken werden. Uiteindelijk maakte de Staten van Holland in 1646 een einde aan het gekrakeel. De statuten van de Bossche Broederschap bleven zoals ze in 1642 waren opgesteld, getuigend van een oecumenisch denken dat zijn tijd ver vooruit was. (website St. Jan)

In de voorbije decennia zijn er aan die oude geschiedenis nieuwe op verzoening gerichte hoofdstukken toegevoegd. Ik herinner me de enthousiaste verhalen van ds. Nico van den Akker over de oecumenische Aswoensdagvieringen in de kathedraal en zijn hartelijke contacten met de plebaan en de bisschoppen van 's-Hertogenbosch. Er is vanuit het historisch perspectief in de wederzijdse verhouding tussen katholieken en protestanten veel te verwerken en te vergeven. Een oecumenische Aswoensdag viering aan het begin van de veertigdagentijd heeft een belangrijke symboolwerking. Dat is een gemeenschappelijke ervaring op basis waarvan oecumenische spiritualiteit kan opbloeien.

Doopsel

Binnen in de kerk wordt mijn aandacht getrokken door het grote doopvont in de doopkapel. Het is een imposant stuk van de Maastrichtse geelgieter Aert van Tricht uit 1492. Ik weet niet vanaf wanneer dit doopvont in de St.-Jan staat. Maar een aardig detail is dat het dateert van voor het begin van de Reformatie. In de beschrijving in de gids worden de uiterlijke kenmerken van dit bijzondere doopvont beschreven. Prachtige in de Schrift gefundeerde symboliek met een verbinding via de patroonheilige Lambertus naar de kerk op deze plaats die tot aan de 16^e eeuw onder het bisdom Luik viel. Aan de hand van deze doopvont is ook veel te zeggen over de betekenis van het doopsel. Dankzij de oecumenische beweging is het doopsel voor de christenen een band van eenheid, een sacramenteel teken van eenheid, leert de Katholieke Kerk. Als christenen samen het mysterie ontdekken en de spirituele rijkdom van hun doopsel, zo schrijft Walter Kasper, groeien zij dichterbij Jezus Christus toe en naar elkaar.

In het handboek voor spirituele oecumene worden talrijke suggesties gegeven voor een oecumenische hernieuwing of herdenking van het doopsel. Onze band van eenheid onder de christenen knoopt aan bij de hernieuwing van de doopbelofte. En dat kunnen katholieken, orthodoxen en protestanten samen

gestalte geven. Ook dat kan een gemeenschappelijke ervaring worden die ons helpt op een nieuwe manier naar elkaar te kijken.

Voor gelovigen van andere godsdiensten ligt dit allemaal anders. Moslims bijvoorbeeld kennen het ritueel bad voorafgaande aan het gebed, maar de symboliek van de wedergeboorte in de verrezen Christus is hen vreemd.

Beelden

Die ervaring van vervreemding zullen moslims, joden en misschien in mindere mate ook protestanten hebben ten overstaan van de vele beelden en afbeeldingen. Islamitische bezoekers zou men iets kunnen vertellen over de christelijke beeldtaal. In de christelijke spiritualiteit spelen beelden en afbeeldingen, hoewel daar zowel in het Oosten (iconoclasme – de strijd over de toelaatbaarheid van beelden in de 8^e eeuw) als in het Westen (reformatie) een hele strijd over gevoerd is, een belangrijke rol.

De St. Jan is een exponent van een beeldrijke spiritualiteit. De beeldloze geloofscultuur van het jodendom en de islam en de reformatorische kritiek op de katholieke beeldcultuur dagen ons uit om

het onderscheid tussen het beeld (de materie) en tot wie gebeden wordt scherp te houden. Het beeld kan ons helpen om in gebed de weg te vinden naar God, de herinnering levend te houden aan de heiligen, te bidden om voorspraak van Maria.. Maar het beeld zelf is geen voorwerp van aanbidding noch de heilige die het voorstelt. Door de oecumenische beweging is er in de protestantse kerken ook een herwaardering gaande van de betekenis van de heiligen. Enkele jaren geleden bracht de Hooge Berkt Gemeenschap in Bergeijk een oecumenische getuigenkalender uit. En deze maand wordt in de Elisabeth kerk van Grave een tentoonstelling over de heilige Elisabeth van Thüringen gehouden die door de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck is gemaakt.

Maar beelden en voorstellingen kunnen heel gevoelig liggen. Dat ontdekte ik toen ik ongeveer een maand geleden met enkele Russische gasten uit St. Petersburg, iconschilders een bezoek bracht aan de St. Jan. Ik heb hen natuurlijk het raam laten zien waarop onder andere de patroon van onze Vereniging, de heilige Athanasius en de auteur van de byzantijnse liturgie Johannes Chrysostomos staan samen met Basilius de Grote en Gregorius van Nazianze. Dit raam dateert van het einde van de 19^e eeuw en staat voor de in die tijd nieuwe aandacht voor de Oosterse Kerken: de patristiek en de liturgie.

Iets verder naar voren is nog een tweede raam met kerkvaders. Daar vinden we Efreem de Syriër, Cyprianus, Cyrillus van Alexandrië en Gregorius van Nyssa. Het is

mooi om aan Russische gasten te laten zien dat de katholieke inspanning voor het herstel van de eenheid met de kerk van het Oosten in de St.-Jan terug te vinden is en een lange geschiedenis heeft.

Natuurlijk heb ik hen ook de iconenkapel laten zien met de grote icon van Gods Vaderschap. Deze icon, Russisch 17^e eeuws, stuitte bij hen op afwijzing. De verbeelding van de Goddelijke Drieënheid is inderdaad omstreden. Volgens mijn Russische vrienden is deze icon in strijd met het iconologische principe dat een icon verwijst naar God de Vader, maar deze niet afbeeldt.

In het handboek voor spirituele oecumene wordt de oecumenische aandacht voor de heiligen uit de verschillende tradities sterk aanbevolen. De gedachtenis van de

heiligen wordt gedurende het liturgische jaar levend gehouden. Met name wordt aandacht gevraagd voor de heiligen die zich bij hun leven bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt door tussen christenen bruggen te bouwen of verzoening te bevorderen. Hun liturgische gedachtenis kan een oecumenische dimensie krijgen. Ook wordt aandacht gevraagd voor oecumenische heiligen die zich hebben ingezet bij de eerste verspreiding van het Evangelie in een bepaalde regio. Zoals de Willibrord en Bonifatius en Servaas in onze streken.

Mariakapel

De Mariakapel is onmiskenbaar één van de meest troostrijke plaatsen in onze stad. In de reeds genoemde kroniek over de kapel van de Zoete Moeder wordt de eeuwenlange en intense Mariadevotie in 's-Hertogenbosch bijzonder duidelijk.

Maar in deze roemrijke geschiedenis zit ook een flinke portie strijd met het protestantisme. Het is belangrijk om hier in het licht te stellen dat er oecumenisch en catechetisch ten aanzien van de plaats van Maria in het geloof en het geestelijk leven van de Kerk veel gebeurd is. Het miraculeuze verdwijnt op de achtergrond. Het accent ligt op het gemeenschappelijke verstaan op van Schrift en liturgische tradities.

In de Encycliek *Redemptoris mater* schrijft de vorige paus Johannes Paulus II het volgende:

'Waarom zouden wij dus niet allen samen opzien naar haar als onze

gemeenschappelijke Moeder die bidt voor de eenheid van de familie van God en die allen 'voorgaat' aan het hoofd van de lange stoet van getuigen van het geloof in de ene Heer, de Zoon van God, die zij door de Heilige Geest in haar maagdelijke schoot ontvangen heeft?'

In het handboek voor de spirituele oecumene wordt over Maria geschreven vanuit de Schriftteksten: 'Volgens de Bijbel nam Maria op een unieke wijze deel aan de Menswording van het Goddelijk Woord en aan het heilswerk van de Redder, door haar gehoorzaamheid, haar geloof, hoop en vurige liefde. Devotie voor Maria, mits juist opgevat, verduistert of vermindert het unieke middelaarschap van Christus niet, maar laat juist zijn kracht en rijkdom zien. Wat de Katholieke Kerk gelooft over Maria is gebaseerd op wat zij gelooft over Christus, en wat zij leert over Maria verlicht op zijn beurt haar geloof in Christus'.

Deze benadering neemt veel weg van de protestantse kritiek op de Mariadevotie in de katholieke traditie. Het is protestanten er immers steeds om te doen dat Maria de aandacht niet van Christus afleidt. Op basis van de Schrift en vanuit de gerichtheid op Christus hoeft de Mariadevotie geen struikelblok in de oecumenische verhoudingen tussen katholieken en protestanten te zijn, maar biedt juist de mogelijkheid voor de ontwikkeling van een oecumenische spiritualiteit die onverzoenlijke tegenstellingen kan overbruggen.

Het handboek voor spirituele oecumene doet ook ten aanzien van Maria een aantal suggesties ten behoeve van een oecumenische spiritualiteit rond de Moeder Gods, een spiritualiteit die uitgaat van de Schrift en aansluit bij de liturgische tradities van de vroege Kerk. De Akathistoshymne uit de Byzantijnse traditie en de Rozenkrans worden uitdrukkelijk genoemd als geschikte voorbeden voor de eenheid van de christenen.

Hoogaltaar, straalkapellen en lijdensaltaar, Kruisweg

De toeristische bezoekers van de St.-Jan zijn in de kerk als er geen diensten gehouden worden. Zij nemen niet deel aan de diensten zelf. Daardoor missen ze veel, want de kerk komt pas echt tot leven als het mysterie van het geloof gebeden, gezongen en gevierd wordt onder de tekenen van brood en wijn.

De vele altaren in de St. Jan wijzen op de eucharistische spiritualiteit die ons geloof kenmerkt. Natuurlijk er staat ook een prachtige preekstoel in het midden van de Kerk en het orgel uit 1617 is imposant. Maar primair beleefden en beleven katholieken het geloof in God en Jezus in de eucharistie. Daar ligt de bron en het hart van onze spiritualiteit. Het kerkgebouw, de inrichting, de voorstellingen en beelden staan in functie van de mysterieuze ontmoeting met Christus in de Eucharistie. En dat is natuurlijk wel een punt van onderscheid met de spiritualiteit in de reformatorische traditie waar het Woord en de Schrift voorop staan. In de reformatorische traditie is het nog steeds

gebruikelijk om slechts een aantal keren per jaar het heilig Avondmaal te vieren. De dienst van het Woord en de gebeden is een volledige dienst. In onderscheid met de katholieke kerk kennen de reformatorische kerken slechts twee sacramenten: Doop en Avondmaal. Volgens de reformatoren zijn alleen Doop en Avondmaal in de Schrift gefundeerd als door Jezus ingestelde sacramenten. In afgelopen vijftig jaar zijn we elkaar in de opvatting over sacramenten wel genaderd. In de katholieke benadering is sinds het concilie het evenwicht tussen de Tafel van het Woord en de Tafel van de Eucharistie hersteld. In de reformatorische kerken heeft men meer begrip voor de katholieke opvatting van de sacramenten en gaan er stemmen op om frequenter het Avondmaal te vieren.

In het handboek voor spirituele oecumene worden enerzijds de grenzen aangegeven met betrekking tot de Eucharistie. Vanwege de onverbrekelijke band tussen Eucharistie en kerkelijke gemeenschap is over het algemeen niet mogelijk om met christenen van andere kerken Eucharistie te vieren zo lang er nog fundamentele verschillen in geloofsvragen bestaan en de banden van gemeenschap niet helemaal zijn hersteld. Maar anderzijds is de Eucharistie de plaats om intens te bidden voor de eenheid. Onze liturgie zou gedurende het hele kerkelijke jaar gekenmerkt mogen worden door een spiritualiteit van de eenheid. Het handboekje voor spirituele oecumene geeft daarvoor ook veel aanknopingspunten.

Hoewel de betekenis van de Eucharistie niet aan iedereen bij een kort bezoek even is uit te leggen, hoop je toch dat een bezoek aan de St.-Jan mensen op het

spoor zet van de verkondiging van het Johannesevangelie namelijk 'dat het Woord vlees geworden is', dat mensen geraakt worden door de persoon van Maria en haar krachtig voorbeeld als eerste geloofsgetuige. En dat het bezoek verstaan wordt als een uitnodiging om de verhouding tussen God en mens opnieuw te zien en ook zelf te ondergaan. Want daarvan getuigt de hele St. Jan.

Besluit

De St.-Jan heeft de eeuwen doorstaan. Het is een plaats waar van generatie op generatie het christelijk geloof gebeden, gezongen en gevierd is. De religieuze ervaring is bijna tastbaar aanwezig. De St.-Jan is zeer herkenbaar als rooms-katholieke kathedraal. Oecumene vraagt niet om de ontkenning van de eigen identiteit, maar om een proces van omkeer en verdieping opdat de eenheid van de Kerk weer ten volle zichtbaar mag worden. Als hoofdkerk van ons bisdom heeft de St. Jan daarin een bijzondere verantwoordelijkheid om waar te maken wat het betekent voluit katholiek en oecumenisch te zijn. Spiritualiteit is momenteel een beetje een modieus woord, maar daarom niet minder wezenlijk. In de oecumene worden de spiritualiteitstradities in een proces van ontmoeting en wederzijds onderzoek uitgezuiverd. De St.-Jan is een prachtige plek van geleefde Godsontmoeting in de katholieke traditie en oecumenische geest. Ik hoop en daarmee wil ik besluiten dat vele mensen de weg naar St. Jan blijven zoeken en vinden, en er door worden geraakt.

Geert van Dartel

Katholieke Vereniging voor Oecumene